

דבר העורכים

גיליון חורף 2014 / כרך 5 (4)

17 ביוני, 2015

שחר בוקמן

עורך אקולוגיה וסביבה

מאמר זה עבר שיפוט עמיתים

"לפניהם השתרע מרחבו הכחול של ים המלח. שאון מחריש אוזניים נשמע לפנייהם. קול מימי התעלה, שהובאו במנהרות מן הים התיכון, והשתפכו כאן בעמק... מתוך צינורות הברזל קלחו מי התעלה וירדו בהלם על גבי הטורבינות... מכאן עבר כוח הטבע הפראי המאולף אל הגרטורים של הזרם החשמלי ואץ רץ לאורך החוטמים וחצה במהירות את הארץ העתיקה החדשה והפריח אותה, עד שהייתה לגן ולמכורה." בנימין זאב הרצל, *אלטנלינד*, 1902.

קוראים וקוראות יקרים,

חזונו של הרצל על הפקת אנרגיה הידרו-אלקטרית לטובת הפרחת השממה אמנם אינו מציאות יומנו, אך לאחר גלגולים רבים בימים אלה קורמת תעלת הימים עור וגידים.

הסכם שנחתם בין ישראל לירדן, בחסות הבנק העולמי, מוציא לדרך הקמת מתקן התפלה בשטח ירדן, צפונית לעקבה. המתקן יספק מי שתייה לירדנים באזור עקבה (30 מלמ"ק בשנה) ולערבה הישראלית (50 מלמ"ק בשנה), ואילו התמלחות (120 מלמ"ק בשנה) שהן תוצר תהליך ההתפלה, יוזרמו אל ים המלח בצינור שאורכו כמעט 200 ק"מ. ישראל מצדה תספק לירדן 50 מלמ"ק בשנה ממי הכינרת לטובת אזור עמאן.

האם מדובר בהגשמת חזון או בפוטנציאל לנזק סביבתי בלתי הפיך? בהסכם נעשה שימוש במים לטובת העמקת הסדרי שלום אזוריים, עצירת התייבשות ים המלח ופיתוח חקלאי. מנגד, יש חשש כי התמלחות יגרמו לשינוי בהרכב הגאוכימי של מי ים המלח, על שלל התופעות שעלולות להתלוות לכך, וכי שטחי הערבה הרגישים אקולוגית יהפכו לאסם התבואה של ישראל (או שמא לחממות הפלפל של אירופה). לפי הערכות הבנק העולמי אין חשש להפרת האיזון הגאוכימי במים אפילו בהזרמת 400 מלמ"ק תמלחות בשנה, אך לשם הזהירות, בשלב הראשון יוגבל נפח ההתפלה כאמור. האי-ודאות הגדולה ביחס להשלכות האקולוגיות והסביבתיות של 'תעלת הימים' גורמת למחלוקת עזה.

במאמר על הסיקור התקשורת של תעלת הימים (המתפרסם בגיליון זה, בעמודים 329-335) מתואר כי "בהינתן חוסר אמון ציבורי והשלכות המזיקות של אי-ודאויות, במיזמיענק בכלל ובתעלת הימים בפרט... אמצעי התקשורת הם לעתים קרובות במה להעברה של חוסר האמון מצד המתנגדים למיזם הענק... וגם יכולים לשמש במה לקובעי מדיניות, ולאפשר להם להתייחס לאי-ודאויות בתקווה לזכות בתמיכה". אקולוגיה וסביבה נועד, בין השאר, לאפשר בירור מושכל של מחלוקות, על-ידי יצירת במה מקצועית ובלתי תלויה לדיון ציבורי בשיתוף הקהילה המדעית, קובעי מדיניות, המגזר העסקי, ארגוני סביבה ובעלי עניין.

קריאה נעימה,

שחר בוקמן